

Europa i els formatges de De Gaulle

Marta POBLET (IDT. UAB)

A Rafael Arenas

El Tractat de Funcionament de la Unió Europea, signat a Roma el 25 de març de 1957, estableix un dret que totes les reformes posteriors del règim comunitari han consolidat: el de tot ciutadà de la Unió a circular lliurement dins el territori dels Estats membres, amb subjecció a les limitacions i condicions previstes en el Tractat i les disposicions adoptades per a la seva aplicació (Art. 18.1). De Roma a Lisboa, passant per Maastricht, l'objectiu era i és la creació d'un espai interior sense fronteres. La realitat, però, és que de fronteres n'hi ha –tant d'interiors com d'exterior– i que els Estats són sobirans a l'hora d'exercir-ne el control. I com s'exerceix aquest control?

En un informe recent elaborat per al Projecte INTEGRA sobre tecnologies per a la gestió de la immigració vàrem assenyalar que «el règim de controls als passos fronterers espanyols depèn, fonamentalment, de la nacionalitat de la persona que vol accedir al territori nacional»¹. I tenint en compte aquest criteri establíem una distinció entre tres grups de ciutadans: (i) nacionals espanyols; (ii) ciutadans comunitaris, assimilats i beneficiaris indirectes del règim comunitari i (iii) nacionals de països tercers no beneficiaris d'aquest règim. Aquesta mateixa distinció general és vàlida per als altres països membres de la Unió i, en funció de l'adscripció a cadascuna d'aquestes categories, els cossos de seguretat dels Estats apliquen un procediment de control més o menys

1. R. ARENAS, *et al. Marco jurídico del control de fronteras en España y la Unión Europea*. Informe oficial per al Projecte INTEGRA (Investigación en Tecnologías para la Gestión de la Inmigración), CENIT 2008, Ministerio de Industria, Comercio y Turismo), p.12.

rigorós en ports, aeroports i passos fronterers. A partir d'aquí l'informe determina en què consisteixen aquests procediments (per exemple, quins documents s'exigeixen), qui està autoritzat per demanar, emmagatzemar o transmetre les dades personals que contenen, i quines garanties i límits jurídic-constitucionals cal tenir en compte en aquesta gestió. Escenaris previsibles que han de servir de base per a la posterior modelització del control de fronteres a tota la Unió.

La decisió del president Nicolas Sarkozy d'expulsar romanesos d'ètnia gitana del territori francès, però, distorsiona aquests models i obre un nou escenari incert, revifant les tensions entre la normativa comunitària i el «campi qui pugui» de les urgències polítiques d'alguns governs nacionals en hores baixes. Caldrà veure si en aquesta estranya varietat Europa hi trobarà el gust o acabarà per rondinar el mateix que De Gaulle fa setanta anys: «Com voleu governar un país que té dues-centes quaranta sis varietats de formatges?»². Marie-Vic Ozouf-Marignier fa notar en una ressenya que el guirigall al que al·ludeix la *boutade* del General és reproduït en la gènesi de la pròpia cita. Així, diu:

«El nombre dels formatges varia: entre 246 i 600, 365 (tants com dies té l'any) o 258 (nombre tant misteriós com el de 246) són atribuïts a la declaració del General. Aquesta constatació de la impotència centralitzadora [...] rivalitza paradoxalment amb una altra frase cèlebre: “Un país que produeix més de 365 tipus de formatges no pot perdre la guerra”. Aquesta arenga va ser aparentment pronunciada el juny de 1940, però és difícil saber si s'ha d'atribuir a De Gaulle, a Churchill o a tots dos»³.

El que resulta sorprenent, em sembla, no és tant la discrecionalitat a l'hora de fixar el nombre de formatges na-

2. Citat a E. MIGNON, *Les Mots du Général*, Paris: Fayard, 1962.

3. M. V. OZOUF-MARIGNIER, M.V. (2008). *Fromage et politique*. Disponible a: http://larecherche.typepad.fr/le_blog_des_livres/2008/06/fromage-et-poli.html

cionals. En això De Gaulle no caminava sol. L'economista Liaquat Ahamed explica en el seu llibre *Els senyors de les finances* el que qualifica com a «un dels episodis més estranys de la història de la política monetària»⁴. L'episodi va tenir lloc entre els mesos d'octubre i desembre de l'any 1933 i té com a protagonista el president Roosevelt:

«Cada matí a les nou en punt, [Henry] Morgenthau [Secretari del Tresor], Jesse Jones, cap de la RFC [Corporació per a la Reestructuració Financera], i George Warren es reunien amb el president al voltant del seu esmorzar d'ous passats per aigua per a determinar el preu diari de l'or. Van començar amb 31.36 \$ l'unça. El dia següent el van incrementar a 31.54 \$, després a 31.76 \$ i a 31.82 \$. Ningú no tenia la menor idea de com s'ho feien per establir el preu, tot i que tothom presumia que anàlisis subtils de les reserves mundials i dels mercats de canvi estrangers entraven en els càlculs. De fet, la determinació del preu era completament aleatòria. Tot el que intentaven fer era empènyer el preu una mica més amunt que el del dia anterior. L'exercici va fer aflorar el Roosevelt més criatura. Un dia va proposar un increment de 21 cèntims i quan li van preguntar per què va respondre que era un nombre afortunat, tres vegades set»⁵.

L'episodi, segueix Ahamed, «va erosionar la dignitat de l'ofici de president i va fer disminuir el seu respecte a l'exterior». Keynes, en general valedor de la política econòmica de Roosevelt, va titllar l'exercici expressivament: «el patró or va torrat».⁶ I tanmateix, tot i que les altes esferes de Wall Street havien profetitzat el caos, l'instint de Roosevelt i la devaluació

4. L. AHAMED, *Lords of Finance: The Bankers Who Broke the World*. New York: Penguin, 2009, p. 416.

5. *Ibid.*, 414.

6. *Ibid.*, 416. L'expressió original de Keynes («*the gold standard on the booze*») és *slang* dels anys trenta. Un *booze* és qualsevol tipus de licor, i també era la denominació que rebien els establiments que els dispensaven sense llicència durant els anys de la prohibició.

intencionada del dòlar (depreciat fins al 40% del seu valor) varen aconseguir canviar la dinàmica sencera de l'economia.

Si l'episodi dels ous passats per aigua de Roosevelt és un exemple de subversió reeixida, per bé que agosarada, dels principis establerts de la política monetària, els formatges de De Gaulle «represent[en] la tensió francesa fonamental entre varietat i unitat». ⁷ Una tensió similar es reproduïx ara a Europa no només pel que fa a la política migratòria, sinó també quan es tracta de consensuar la política exterior, la política fiscal i pressupostària, etc. I així esdevenim presoners, no ja de reformes unilaterals segons bufa el vent, sinó, per dir-ho à la De Gaulle, d'estranyats «reformatges» de nombre indeterminat. Però a Europa, com el dilema del presoner que es repeteix una i altra vegada, la jugada amb la pitjor recompensa global s'obté inevitablement quan els jugadors temerosos l'un de l'altre decideixen simultàniament de no cooperar. I dir-se el nom del porc pels passadissos de Brussel·les (per molt que l'intercanvi entre Durão Barroso i Sarkozy sigui qualificat com de «molt mascle i viril» segons el primer ministre luxemburguès Jean-Claude Juncker) ⁸ sembla que no hi ajudarà pas gaire. Voldria concloure, com he començat, amb paraules del General, sovint qualificat d'euroescèptic, quan l'any 1965 es manifestava clarament partidari d'una Europa entesa com a «solidaritat organitzada» i avisava que «es pot saltar damunt la cadira com una cabra dient *Europa! Europa! Europa!* però això no porta enlloc ni significa res» ⁹.

7. OZOUF-MARIGNIER, op. cit.

8. «Sarkozy se enfrenta a Bruselas», *El País*, 17.09.2010 [disponible en versió digital: http://www.elpais.com/articulo/internacional/Sarkozy/enfrenta/Bruselas/elpepiint/20100917elpepiint_2/Tes]

9. «On peut sauter sur sa chaise comme un cabri en disant "L'Europe! L'Europe! L'Europe!" mais cela n'aboutit à rien et cela ne signifie rien». Charles DE GAULLE, Campaña electoral: segona volta de les eleccions presidencials franceses (14 de desembre de 1965). Disponible a <http://www.ina.fr/politique/elections/video/CAF88041302/charles-de-gaulle.fr.html>